

Canàries: som i serem **berbers**

Els canaris obertament independentistes són pocs, però aquests asseguren que si es rasca una mica entre els seus conciutadans, se'n troben molts més. De moment, els més conscienciats reivindiquen l'origen berber i la necessitat de resoldre el que diuen que és un dels darrers problemes de descolonització d'Europa. Per anar fent país també preparen una gramàtica neocanària, que segueix l'exemple hebreu.

Els canaris són d'origen amazigh o berber. Això no ho diuen només els independentistes de l'arxipèlag, sinó que des de fa uns anys també ho confirmen els estudis genètics de la Facultat de Biologia de la Universitat de La Laguna. El darrer estudi es va presentar a principi d'any, per part del departament de genètica d'aquesta universitat, i s'hi destacava que el 43% dels canaris manté un substrat genètic idèntic al dels berbers. És a dir, que berber és l'origen dels habitants que poblaven les illes abans de la conquesta espanyola, que va començar el 1402 i es va acabar el 1496. Una altra dada reveladora del mateix estudi és que el 75% de la contribució genètica espanyola en els canaris és per via paterna, i això duu als autors de l'estudi a concloure que la conquesta de les illes va significar una alta mortalitat masculina.

Segons el filòleg i historiador canari Manuel Suárez, "també hi ha estudis que demostren que els pobles més propers genèticament a nosaltres són els libis i els tunisians, i fins i tot el departament de genètica de la Universitat de La Laguna ha publicat que el 21% dels gens dels canaris són negroafricans". Aquesta ascendència, però, no és cap novetat a les Canàries. Segons Suárez, "aquests estudis genètics confirmen el que ja se sabia als anys trenta amb l'estudi de la documentació de la inquisició i els arxius del Vaticà, Espanya i Portugal".

Els independentistes canaris celebren cadascun d'aquests estudis que confirmen la berberitat del seu poble, però també

TIMA BAGÜE

El filòleg i historiador Manuel Suárez i Tomás Quintana, del Frente Popular por la Independencia de Canarias (Frepic-Awañak).

s'afanyen a assegurar que ells no fonamenten les seves reivindicacions amb arguments racials. Per Tomás Quintana, secretari del Frente Popular por la Independencia de Canarias (Frepic-Awanak), "nosaltres no hem usat mai aquest element, en canvi la ideologia espanyola a les Canàries sí que ho ha fet. Sempre han assegurat que ja no teníem relació genètica ni informació hereditària en relació amb els berbers, i que tots els aborígens van ser completament extingits", i afegeix: "Tot això desmunta la fal·làcia colonial."

El Frepic-Awanak no és l'únic grup independentista a les Canàries, però sí el més actiu. El seu discurs es basa en la lluita "per deixar de ser una colònia espanyola", i asseguren que el sentiment d'estar sota el domini d'una metròpoli està molt estès: "El pots trobar —explica Quintana— per poc que rasquis en qualsevol canari." Encara és més, els responsables del Frepic argumenten les seves conclusions amb les enquestes d'identitat nacional publicades, i que, segons el Frepic, "mostren que un 25% de la població no se sent espanyola; i tan sols un 5% se sent només espanyol, que són menys que la població real d'espanyols que tenim, és a dir, que part dels espanyols a Canàries no se'n senten! És un fenomen curiós." Però si el sentiment canarista està tan estès, perquè no hi ha un fort moviment anticolonial? "Sempre hi ha hagut resposta —explica Quintana—, però ha estat reprimida de manera molt dura, des dels *alzados*, que van fugir a les muntanyes per desobeir les primeres lleis espanyoles,

fins a la creació del Frepic l'any 1983, passant per les proclames dels canaris exiliats a Amèrica, els partits polítics de la Guerra Civil, els maquis després, o l'MPAIAC d'Antonio Cubillo el 1964, entre altres."

Govern titella. Actualment el govern de l'arxipèlag està en mans de Coalició Canària (CC), un col·lectiu de partits que, segons el Frepic, és "un govern titella, un club empresarial, una amalgama heterogènia, més proper al model de la UPN de Navarra que a CiU a Catalunya". Per contra, el Frepic no té cap representació a les institucions, tot i que en més d'una ocasió s'ha debatut aquesta possibilitat en el si d'aquesta i altres formacions independentistes canàries. De fet, hi va haver un grup independentista que es va presentar a les eleccions amb Coalició Canària l'any 1972, però, segons Quintana, "l'experiència va ser traumàtica, no tenien preparació, a més, les institucions tenen una capacitat d'assimilació tremenda". La raó actual de la negativa del Frepic a presentar-se, segons Quintana, és que "nosaltres som una organització anticolonial, i com han fet tots els moviments d'alliberament nacional, no acceptem les institucions de la metròpoli, i menys encara quan ens van imposar un estatut d'autonomia sense cap referèndum previ, a diferència d'altres llocs, com Catalunya". El Frepic no es presenta, doncs, però aprofita els espais electorals per fer proselitisme.

De totes maneres, Quintana treu importància a la presència institucional,

però recalca que això no vol dir que no representin un problema per a les autoritats: "No és casualitat que, en proporció amb la densitat de població, a Canàries és on més militars i guàrdies civils hi ha, més que al País Basc." Quintana també desmenteix que això sigui a causa de la qüestió de la immigració: "Als governs espanyol i canari, la immigració, no els importa gens, i mantenen permissivitat en aquest tema perquè en relació amb el PIB la nostra mitjana es mantingui per sota de l'europea i així puguin seguir vivint de subvencions." El secretari general del Frepic insisteix a dir que els canaris sempre han tingut molt clar que els nous vinguts d'origen nord-africà no eren uns estranys: "Sempre hem tingut immigració i ens hi hem relacionat bé. La major part dels moriscos expulsats d'Espanya, els van dur a Canàries, i quan els van voler fer fora de l'arxipèlag, els canaris s'hi van oposar. A més, la història explica que la població natural canària i els nord-africans es casaven entre ells i s'entenen en la mateixa llengua."

L'oportunitat africana. Un dels aspectes més desconeguts de l'independentisme canari és el marcat discurs africanista i en particular berber. Per als membres del Frepic, tot i la mala imatge del continent africà no és cap inconvenient associar-hi la seva lluita: "Àfrica viu un procés de cohesió que ve de la creació de l'Organització per la Unitat Africana (OUA), de les estratègies panafricanistes. Hi ha un procés de modernització de tot el nord de l'Àfrica, i no ens oblidem que,

"S'entesten a posar-nos en els mapes en un lloc equivocac. Sota les Balears, en una caixa, com si fos un taüt"

si hem de tenir un sentit oportunista i pragmàtic, el nord de l'Àfrica és un territori riquíssim: tenen petroli, gas, pesca, sulfats, agricultura, més de 3.500 hores de sol a l'any, unes perspectives de turisme que pujaran un 15% en deu anys. Aquesta és la nostra nova oportunitat, així com ho va ser en la seva època situarse en les vies comercials cap a Amèrica, després ho va ser als anys setanta amb el turisme europeu." El Frepic llueix amb orgull que a tota la cartografia de l'OUA hi figuren les Canàries i asseguren que hi tenen un expedient obert de descolonització sobre el seu cas.

Tot i aquestes bones perspectives, el cert és que la vinculació de les Canàries amb Espanya, i especialment després de la plena incorporació de l'estat a la UE, ha suposat un gran allunyament físic i psíquic entre les illes i el continent que tenen a tan sols 26 quilòmetres. Com diu Quintana, "els espanyols s'entesten a posar-nos en els seus mapes en un lloc equivocac, a sota de les Balears en una caixa com si fos un taüt".

Per al Frepic, si bé el marc general és l'Àfrica, el particular és la nació berber. I no només perquè ho diuen els científics. L'any 1997 a Canàries es va fer el Primer Congrés Mundial Amazigh, "a partir d'aquí -explica Quintana- les portes se'ns van obrir i ens vam retrobar des d'un punt de vista ètnic, cultural, fraternal i afectiu". En les conclusions del Congrés es va denunciar la situació dels canaris i tuaregs i es va reclamar el seu dret a autodeterminar-se. Entre altres elements de recuperació de la cultura berber a Canàries que va generar aquest Congrés hi ha l'elaboració d'una gramàtica de neoguanxe o neocanari, amb elements amazighs, ja que n'és un dialecte, però sense els arabismes que poblen la llengua dels berbers al nord d'Àfrica. El professor Suárez explica que hi ha testimonis històrics espanyols, portuguesos i anglesos del segle XVI, que constaten l'existència d'una llengua pròpia de les

Canàries connectada a la que es parla al nord d'Àfrica. Avui el neocanari no el parla ningú, només alguns topònims, com Tenerife o Gomera, però l'exemple de l'hebreu dona esperances als recuperadors de l'idioma de les Canàries, "i amb un avantatge -explica Suárez-, i és que no és una llengua morta, està viva en altres formes dialectals en zones molt importants del continent africà".

L'amic marroquí. Aquesta represa de la relació amb l'Àfrica ha significat un clar posicionament del Frepic en la defensa de les bones relacions amb el Marroc, a qui consideren un aliat natural. Per això la qüestió de l'autodeterminació del Sàhara Occidental és tan espinosa. Després d'insistir-li sobre el tema, Quintana

respon que "és una qüestió que està en mans de les institucions internacionals, i que la proposta de Kofi Annan, de cinc anys d'autonomia i després un referèndum, ja la voldrien catalans, bascos i canaris. De tota manera -afegeix-, és un problema intern, no és una qüestió colonial. I en tot cas, si el poble del Sàhara es vol expressar lliurement, hi té tot el dret, però sense exclusions, amb tots els saharis, tant els de Mauritània, com els d'Algèria, com els del Marroc, i que són molts més de 175.000." Aquesta xifra és precisament la que defensa el Front Polisario per comptar els que tenen dret a votar en el difícil referèndum d'autodeterminació.

Qüestió sahariana a part, l'independentisme canari està convençut de l'aposta africana, i sobretot berber. Ara només falta que això, tant si és veritat com si no, convenci la resta de canaris. Mentrestant continuaran a dins el "taüt" que els han dissenyat els mapes espanyols.

Oriol Cortacans

IV SETMANA DE L'AUDIOVISUAL VALENCIÀ

DEL 26 AL 30 DE NOVEMBRE DE 2001

ORGANITZAT PER L'AIPFA I L'AJUNTAMENT D'ALMENARA

PREMIS VILA D'ALMENARA

PREMI VILA D'ALMENARA AL MILLOR DOCUMENTAL EN VERSIÓ VALENCIANA

Exploradores del segle XXI: Les roques de Batiste Miguel, de la Vall d'Uixó
Entre els nostres: La mort de Vicent Rubio, de València

PREMI VILA D'ALMENARA AL MILLOR CURTMETRATGE EN VERSIÓ VALENCIANA

Sense fi d'Álvaro Olavaria Iglesia i Alberto Ortiza Tato, de Manises

PREMI VILA D'ALMENARA AL MILLOR LLARGMETRATGE EN VERSIÓ VALENCIANA

L'illa de l'holandès de Sigfrid Monleon, de València

PREMI DEL PÚBLIC ALS MILLORS AUDIOVISUALS EN VERSIÓ VALENCIANA

Llargmetratge: Dripping de Vicent Monsonis

Curtmetratge: Sense fi d'Álvaro Olavaria Iglesia i Alberto Ortiza Tato, de Manises
Documental: Sagunt, un passeig històric de Ferran Caudet Domínguez, de Xilxes

AJUNTAMENT D'ALMENARA
C/ Església, 10
Tel. 962 624 801
Fax 962 623 165
www.ajuntamentdalmenara.com
almenara@fvmp.es